

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

20. juuni 2013*

Asutamisevabadus — Piirangud — Emaettevõtjate solidaarvastutus nende tütaretevõtjate võlausaldajate ees — Selliste emaettevõtjate välistamine, kelle asukoht on teises liikmesriigis — Piirang — Puudumine

Kohtuasjas C-186/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal Judicial de Braga (Portugal) 14. märtsi 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. aprillil 2012, menetluses

Impacto Azul Lda

versus

BPSA 9 – Promoção e Desenvolvimento de Investimentos Imobiliários SA,

Bouygues Imobiliária – SGPS Lda,

Bouygues Immobilier SA,

Aniceto Fernandes Viegas,

Óscar Cabanez Rodriguez,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president J. Malenovský, kohtunikud U. Lõhmus (ettekandja) ja A. Prechal,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

- Impacto Azul Lda, esindajad: *advogado* B. Faria ja *advogado* A. Coelho Rocha,
- BPSA 9 - Promoção e Desenvolvimento de Investimentos Imobiliários SA, esindajad: *advogado* M. Marques Mendes, *advogado* P. Vilarinho Pires ja *advogado* A. Dias Henriques,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja C. Antunes,

* Kohtumenetluse keel: portugali.

— Euroopa Komisjon, esindajad: P. Guerra e Andrade ja I. Rogalski,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 49 tõlgendamist.
- 2 Eelotsusetaotlus on esitatud ühelt poolt Impacto Azul Lda (edaspidi „Impacto Azul”) ning teiselt poolt BPSA 9 - Promoção e Desenvolvimento de Investimentos Imobiliários SA (edaspidi „BPSA 9”), Bouygues Imobiliária – SGPS Lda, (edaspidi „SGPS”) ja Bouygues Immobilier SA (edaspidi „Bouygues Immobilier”) ja täiendavalt A. Fernandes Viegas’e ja Ó. Cabanez Rodriguez’e vahelises vaidluses, mis puudutab seda, et BPSA 9 on jätnud täitmata Impacto Azuliga sõlmitud lepingu.

Portugali õigus

- 3 Äriühinguseaduse (Código das sociedades comerciais, edaspidi „CSC”) VI jaotise artiklis 481 on sätestatud: „Jaotise kohaldamisala
 1. Käesolevat jaotist kohaldatakse osaühingute, aktsiaseltside ja usaldusühingute vahelistele suhetele.
 2. Käesolevat jaotist kohaldatakse üksnes äriühingutele, mille asukoht on Portugalis [...] [...]”.
- 4 CSC artikkel 482 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva seaduse tähenduses peetakse seotud äriühinguteks:

[...]

 - c) kontrollisuhtes äriühinguid;
 - d) kontsernisuhtes äriühinguid.”
- 5 CSC artiklitest 488, 489, 492 ja 493 tuleneb, et kaks äriühingut on omavahel kontsernisuhtes, kui ühel on teise üle täielik (olemasolev või tulevane) kontroll, kusjuures asjaolu, et üks neist on asutatud enne teist või vastupidi, ei oma tähtsust, või kui iseseisvate äriühingutena on nad kokku leppinud, et neil on ühtne ja ühine juhtkond (koostöö), või kui äriühing – olgu ta sõltuv või sõltumatu – usaldab oma tegevuse juhtimise teisele äriühingule (alluvussuhe).
- 6 CSC artiklis 491 on ette nähtud:

„Artikleid 501–504 ja nende artiklite alusel kohaldatavaid sätteid kohaldatakse kontsernidele, milles toimub täielik kontroll.”

7 CSC artiklis 501 on sätestatud:

„1. Emaettevõtja vastutab tütaretevõtja kohustuste eest, mis on tekkinud enne või pärast kontrollikokkuleppe sõlmimist, kuni selle lepingu lõpuni.

2. Emaettevõtjalt võib kohustuse täitmist nõuda alles pärast 30 päeva möödumist alates tütaretevõtja viivituses olijaks lugemist.

3. Tütaretevõtjat puudutavat täitedokumenti ei või emaettevõtja suhtes täitmisele pöörata.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 8 Impacto Azul on Portugali osahing, mille majandustegevus seisneb eelkõige kinnisasjade ostus ja müügis. BPSA 9, SGPS ja Bouygues Immobilier kuulusid kinnisvaraarendusega tegelevasse rahvusvahelisse kontserni Bouygues ja moodustasid faktiliselt kontserni, mida iseloomustas täieliku kontrolli suhe CSC artiklite 488 ja 489 tähenduses. Portugali äriühingu BPSA 9 100-protsendiline osalus kuulus nimelt SGPS-le, kelle asukoht oli samuti Portugalis ning keda omakorda kontrollis täielikult Prantsuse äriühing Bouygues Immobilier – emaettevõtja, kes juhtis kõiki kontserni kuuluvaid äriühinguid.
- 9 Impacto Azul ja BPSA 9 sõlmisid 28. juulil 2006 ostu-müügi eellepingu (edaspidi „leping”), mille kohaselt lubas Impacto Azul müüa BPSA 9-le uue kinnisasja ja viimane kohustus selle ostma. Impacto Azuli sõnul ei täitnud BPSA 9 oma lepingulisi kohustusi. Majanduskriisi ja ebasoodsate turutingimuste tõttu otsustas Bouygues Immobilier projektist loobuda, mistõttu pidi Impacto Azul kandma loobumisest tuleneva kahju.
- 10 Pärast püüdu saavutada vaidluses BPSA 9-ga kompromiss esitas Impacto Azul Tribunal Judicial de Braga’le selle äriühingu vastu vastutuse tuvastamise hagi sõlmitud lepingu täitmata jätmise tõttu.
- 11 Hagis väitis Impacto Azul eelkõige, et lepingu rikkumise eest vastutavad peamiselt SGPS ja Bouygues Immobilier kui emaettevõtjad tulenevalt emaettevõtjate solidaarvastutusest tütaretevõtjate kohustuste eest, nagu on ette nähtud CSC artiklis 501 koostoimes sama seadustiku artikliga 491.
- 12 Eelotsusetaotlusest nähtub, et põhikohtuasja kostjad väitsid esiteks, et Bouygues Immobilier ei kontrolli täielikult äriühinguid BPSA 9 ja SGPS, samas kui niisugune kontroll on oluline vorminõue CSC artiklis 491 ette nähtud kontsernide vastutuse õigusliku regulatsiooni kohaldamiseks, ning teiseks, et CSC artiklis 501 sätestatud kord ei ole käesoleval juhul kohaldatav, arvestades sama seadustiku artikli 481 lõiget 2, millega on välistatud selle korra kohaldamine emaettevõtjatele, kelle asukoht on teises liikmesriigis. Kuna äriühingu Bouygues Immobilier asukoht on Prantsusmaal, ei saa teda pidada vastutavaks BPSA 9 võlausaldajate ees.
- 13 Kuna selline väljajätmine toob kaasa Portugalis asuvate emaettevõtjate ja mõnes teises liikmesriigis asuvate emaettevõtjate erineva kohtlemise, väitis Impacto Azul, et on rikutud ELTL artiklit 49.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas kõnealused Portugali õigusnormid on kooskõlas liidu õigusega, ning leiab, et tema menetleva vaidluse lahendus sõltub liidu õigusele antavast tõlgendusest.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Tribunal Judicial de Braga menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [liidu] õigusega, täpsemalt ELTL artikliga 49 – nagu Euroopa [Liidu] Kohus on seda tõlgendanud – on vastuolus see, et vastavalt CSC artikli 481 lõikes 2 ette nähtud korrale ei kohaldata teises liikmesriigis asuvate ettevõtjate suhtes CSC artiklis 501 ette nähtud korda?”

Euroopa Kohtu pädevus ja eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 16 BPSA 9 tõstatab sissejuhatuseks küsimuse, kas Euroopa Kohus on pädev tegema otsuse ELTL artikli 49 kohta, kuivõrd põhikohtuasi puudutab puhtalt siseriiklikku olukorda, ning kas eelotsusetaotlus on vastuvõetav, eelkõige seetõttu, et selle küsimuse vajalikkus vaidluse lahendamiseks ei ole ilmne.
- 17 Mis puudutab argumenti, et põhikohtuasi käsitleb puhtalt siseriiklikku olukorda, siis peab Euroopa Kohus kontrollima omaenda pädevust kõnealuse sätte tõlgendamiseks (vt selle kohta 31. jaanuari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-380/05: Centro Europa 7, EKL 2008, lk I-349, punkt 64; 11. märtsi 2010. aasta otsus kohtuasjas C-384/08: Attanasio Group, EKL 2010, lk I-2055, punkt 22, ning 22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-245/09: Omalet, EKL 2010, lk I-13771, punkt 10).
- 18 Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on välistanud oma pädevuse juhul, kui on ilmne, et tal palutakse tõlgendada liidu õiguse sätet, mis ei ole kohaldatav (1. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-567/07: Woningstichting Sint Servatius, EKL 2009, lk I-9021, punkt 43, ning eespool viidatud kohtuotsus Omalet, punkt 11).
- 19 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole asutamisevabadust käsitlevad EL toimimise lepingu sätted kohaldatavad olukorras, mille asjaolud tervikuna piirduvad üheainsa liikmesriigiga (vt selle kohta 3. oktoobri 1990. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-54/88, C-91/88 ja C-14/89: Nino jt, EKL 1990, lk I-3537, punkt 11; 30. novembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-134/94: Esso Española, EKL 1995, lk I-4223, punkt 17, ning 17. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-389/05: komisjon vs. Prantsusmaa, EKL 2008, lk I-5397, punkt 49).
- 20 Eelotsusetaotlust ilmneb küll, et Impacto Azul, BPSA 9 ja SGPS asukoht on Portugalis ja et põhikohtuasi käsitletavate õigusnormide kohaldatavus piirdub selle liikmesriigiga. Ent sellegipoolest võimaldab asjaolu, et Bouygues Immobilier on Prantsusmaal asuv emaettevõtja, põhimõtteliselt tuvastada piiriülese elemendi ning seega ka aluslepinguga tagatud liikumisvabadustele tuginemiseks vältimatult vajaliku eeltingimuse. Järelikult ei saa asuda seisukohale, et küsimus käsitleb puhtalt siseriiklikku olukorda, nagu väidab BPSA 9.
- 21 Euroopa Kohus on seega pädev seda küsimust analüüsima.
- 22 Eelotsusetaotluse vastuvõetavuse kohta väidab BPSA 9, et esitatud küsimus ei ole asjakohane või on isegi oletuslik ning et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esile toonud piisavalt faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mille põhjal kontrollida, kas ELTL artikli 49 tõlgendamine on põhikohtuasja lahendamiseks vajalik.
- 23 BPSA 9 väidab esiteks, et ei oma tähtsust, kas CSC artikkel 501 on kooskõlas ELTL artikliga 49, kuna käesoleval juhul kohaldatavat Portugali õigust arvestades ei moodusta kolm asjassepuutuvat äriühingut kontserni, milles toimub täielik kontroll. Siseriiklik kohus ei ole aga selle kohta veel otsust teinud.
- 24 Teiseks väidab BPSA 9, et CSC artikli 491 ja artikli 501 lõike 2 koostoimes kohaldamisest tulenevalt ei saa nõuda, et emaettevõtja vastutaks oma tütarettevõtja kohustuste täitmise eest, enne kui on möödunud 30 päeva alates tütarettevõtja viivituses olijaks lugemisest, ning käesoleval juhul ei ole seda tähtaega järgitud.
- 25 Sellest tuleneb, et olenemata sellest, kus on Bouygues Immobilier' asukoht, ei saa teda põhikohtuasjas vastutavaks pidada.
- 26 Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artikliga 267 kehtestatud menetlus Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute koostöö vahend, mille kaudu Euroopa Kohus annab siseriiklikele kohtutele liidu õiguse tõlgendusi, mida siseriiklikud kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (vt eelkõige 16. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas C-83/91:

Meilicke, EKL 1992, lk I-4871, punkt 22; 24. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-445/06: Danske Slagterier, EKL 2009, lk I-2119, punkt 65, ning 19. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-307/10: The Chartered Institute of Patent Attorneys, punkt 31).

- 27 Selle koostöö raames eeldatakse liidu õigust puudutavate küsimuste asjakohasust. Siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotluse saab Euroopa Kohus tagasi lükata vaid siis, kui on ilmselge, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega, või kui kõnealune probleem on oletuslik või kui Euroopa Kohtule ei ole teada talle esitatud küsimusele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud (vt eelkõige 5. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-94/04 ja C-202/04: Cipolla jt, EKL 2006, lk I-11421, punkt 25; 1. juuni 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-570/07 ja C-571/07: Blanco Pérez ja Chao Gómez, EKL 2010, lk I-4629, punkt 36, ning eespool viidatud kohtuotsus The Chartered Institute of Patent Attorneys, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Käesoleval juhul ei ole olukord siiski selline. Kuigi vastab küll tõele, et eelotsusetaotluses on faktilised ja õiguslikud asjaolud Euroopa Kohtule esitatud kokkuvõtlikult, on need asjaolud siiski põhikohtuasja esemega ilmselgelt seotud ning võimaldavad – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 8–13 – kindlaks teha eelotsuse küsimuse ulatuse ja selle esitamise konteksti. Samuti on eelotsusetaotluses selgelt märgitud põhjused, mille tõttu eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et ELTL artikli 49 tõlgendamine on tema otsuse tegemiseks vajalik.
- 29 Peale selle ei ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puuduks seos põhikohtuasjas tekkiva küsimusega, kas Prantsuse äriühingut Bouygues Immobilier saab pidada vastutavaks äriühingu BPSA 9 völausaldajate ees või mitte.
- 30 Eespool esitatust järeldub, et eelotsusetaotlus on vastuvõetav.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 31 Oma küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikliga 49 on vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, millega selle põhimõtte kohaldamine, mille kohaselt emaettevõtjad vastutavad solidaarselt oma tütarettevõtjate völausaldajate ees, on välistatud emaettevõtjate suhtes, kelle asukoht on mõne teise liikmesriigi territooriumil.
- 32 Kõigepealt tuleb märkida, et niisuguste äriühingute puhul, mis on asutatud vastavalt mõne liikmesriigi seadusele ja millel on Euroopa Liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht, hõlmab asutamisvabadus õigust tegutseda teistes liikmesriikides tütarettevõtja, filiaali või esinduse kaudu (23. veebruari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-471/04: Keller Holding, EKL 2006, lk I-2107, punkt 29; 15. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-414/06: Lidl Belgium, EKL 2008, lk I-3601, punkt 18, ning 27. novembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-418/07: Papillon, EKL 2008, lk I-8947, punkt 15).
- 33 ELTL artiklis 49 on kehtestatud asutamisvabaduse piiramise keeld. Aluslepingu asutamisvabadust käsitlevate sätete eesmärk on nende sõnastuse kohaselt tagada vastuvõtvas liikmesriigis samasugune kohtlemine nagu koduriigis. Lisaks on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ELTL artikliga 49 vastuolus kõik siseriiklikud meetmed, mis isegi siis, kui neid kohaldatakse kodakondsuse alusel vahet tegemata, võivad takistada liidu kodanikel teostada aluslepinguga tagatud asutamisvabadust või muuta selle teostamise vähem atraktiivseks (vt selle kohta 29. novembri 2011. aasta otsus kohtuasjas C-371/10: National Grid Indus, EKL 2011, lk I-12273, punktid 35 ja 36, ning 21. juuni 2012. aasta otsus kohtuasjas C-84/11: Susisalo jt, punkt 31).

- 34 Vastavalt põhikohtuasjas käsitletavatele Portugali õigusnormidele ei ole kord, mille kohaselt emaettevõtjad on oma Portugali tütaretevõtjate võlgade eest solidaarselt vastutavad, kohaldatav emaettevõtjatele, kelle asukoht on mõnes teises liikmesriigis. Seetõttu tuleb analüüsida, kas niisugused õigusnormid on käsitatavad piiranguna ELTL artikli 49 tähenduses.
- 35 Tuleb märkida, et kuna kontserne reguleerivaid õigusnorme ei ole liidu tasandil ühtlustatud, on liikmesriigid üldjuhul jätkuvalt pädevad määrama kindlaks seotud ettevõtja võlale kohaldatava õiguse. Nii on emaettevõtjate solidaarvastutus nende tütaretevõtjate võlausaldajate ees Portugali õiguses ette nähtud üksnes neile emaettevõtjatele, kelle asukoht on Portugalis. Ent nagu komisjon õigesti märgib, ei ole põhikohtuasjas käsitletavatel asjaoludel ELTL artikliga 49 vastuolus see, et liikmesriigil on õiguspäraselt võimalik parandada tema territooriumil tegutsevate kontsernide nõuete käsitlemist (vt analoogia alusel 7. veebruari 1984. aasta otsus kohtuasjas 237/82: Jongeneel Kaas jt, EKL 1984, lk 483, punkt 20).
- 36 Nimelt asjaolu, et niisugune kord, nagu on sätestatud CSC artiklis 501, ei ole vastavalt CSC artikli 481 lõikes 2 ettenähtu laadsele korrale kohaldatav teises liikmesriigis asuvatele ettevõtjatele, ei muuda aluslepinguga tagatud asutamisevabaduse teostamist mõnes teises liikmesriigis asuvate emaettevõtjate jaoks vähem atraktiivseks.
- 37 Igal juhul tuleb rõhutada, et mõnes teises liikmesriigis kui Portugali Vabariik asuvad emaettevõtjad võivad otsustada lepingulisel teel kehtestada oma tütaretevõtjate võlgade eest solidaarselt vastutamise korra.
- 38 Seetõttu tuleb tõdeda, et mis puudutab teistes liikmesriikides kui Portugali Vabariik asuvate emaettevõtjate kohtlemist, siis ei ole niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, käsitatavad asutamisevabaduse piiranguna ELTL artikli 49 tähenduses.
- 39 Eespool toodud silmas pidades tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artiklit 49 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, millega selle põhimõtte kohaldamine, mille kohaselt emaettevõtjad vastutavad solidaarselt oma tütaretevõtjate võlausaldajate ees, on välistatud emaettevõtjate suhtes, kelle asukoht on mõne teise liikmesriigi territooriumil.

Kohtukulud

- 40 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

ELTL artiklit 49 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, millega selle põhimõtte kohaldamine, mille kohaselt emaettevõtjad vastutavad solidaarselt oma tütaretevõtjate võlausaldajate ees, on välistatud emaettevõtjate suhtes, kelle asukoht on mõne teise liikmesriigi territooriumil.

Allkirjad